

Sammenbruddet

80 år er lang tid. Men over hele verden fejrer vi stadig sejren over fascismen i 1945, og i år er det 80 år siden.

I Danmark fejrer vi traditionelt sejren på befrielsesdagen den 4. maj. Andre steder højtideligholder man den 9. maj, den dag, nazi-Tyskland kapitulerede – eller brød sammen, som man med et mildere udtryk siger. Det, der skete den 4. maj, var, at de tyske tropper i Holland, Nordvesttyskland og Danmark (dog ikke Bornholm) overgav sig til briterne. At Churchill uden at rådføre sig med andre tog imod denne delkapitulation, vakte ikke begejstring hos de allierede og slet ikke i Sovjetunionen, der på det tidspunkt bragte store ofre i slaget om Berlin.

Fascismen blev besejret af en koalition mellem den socialistiske Sovjetunion og tre imperialistiske stormagter. Det siger næsten sig selv, at en sådan koalition ikke ville kunne holde. Churchills plan om en ”Operation Utænkelig” (*Operation Unthinkable*), som gik ud på, at Storbritannien skulle slutte separatfred med Tyskland (derfor delkapitulationen den 4. maj) og de to lande derefter gå sammen mod Sovjetunionen, blev ganske vist ikke til noget; men allerede året efter udråbte samme Churchill den Kolde Krig med de berygtede ord om et jerntæppe, der havde sænket sig ned gennem Europa. Og endnu inden krigsafslutningen var USA begyndt at orientere sig efter, at Sovjetunionen nu skulle være hovedfjenden.

Aksemagternes nederlag betød ikke, at imperialismen ændrede karakter. Den ”utænkelige plan” og den Kolde Krig viste det allerede midt under sejr- og befrielsesrusen, og med NATO’s oprettelse i 1949 blev det klart for enhver med nogen forståelse af, hvad imperialismen er. Da Vesttyskland i 1955 blev optaget i NATO, var det Churchills ”utænkelige” plan om en vesteuropæisk aggressiv alliance mod Sovjetunionen, der havde rejst sig af graven, nu blot også med nordamerikansk deltagelse.

Det følgende halve århundrede blev præget af imperialismens offensiv mod den socialisme, som var den egentlige sejrherre over fascismen – først en politisk propagandaoffensiv, senere også en militær offensiv, med eller uden stedfortræder. Trods fremgang i og for den socialistiske verden og trods markante sejre i Korea, Cuba og Vietnam lykkedes det ved denne vedholdende indsats at knuse Sovjetunionen og socialismen i Europa.

Men dermed var imperialismens aggressivitet ikke mættet. Kontrarevolution og opløsning af både Jugoslavien og Sovjetunionen var ikke nok. Intet måtte stille sig i vejen for imperialismens verdensherredømme. Alliancen mellem det imperialistiske Europa og det imperialistiske Amerika var ustopkelig og uovervindelig – indtil den brød sammen.

Brudt sammen er, hvad imperialismens alliance i dag er. Selv om den har gjort store skader på sin vej og for en stor del smadret frugterne af sejren over fascismen, er der grund til at glæde sig.

80 år skulle der gå, før Operation Utænkelig afslørede sig som netop – utænkelig. Historien gentager ikke sig selv, og den går heller ikke baglæns. Men måske står vi alligevel omsider efter 80 år i en situation, der ligner det udgangspunkt for samfundsforandring, som sejren over fascismen var.

I så fald er der ekstra grund til at ønske os selv til lykke med den 4. maj – og ikke mindst med den 9. maj.